

Bruksela, 8 kwietnia 2020 r.
(OR. en)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2018/0169 (COD)

15301/2/19
REV 2

ENV 1046
SAN 528
CONSOM 341
AGRI 631
CODEC 1803
PARLNAT 70

AKTY USTAWODAWCZE I INNE INSTRUMENTY

Dotyczy: Stanowisko Rady w pierwszym czytaniu w sprawie przyjęcia
ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
w sprawie minimalnych wymogów dotyczących ponownego wykorzystania
wody
- Przyjęte przez Radę w dniu 7 kwietnia 2020 r.

ROZPORZĄDZENIE
PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2020/...

z dnia ...

w sprawie minimalnych wymogów dotyczących ponownego wykorzystania wody

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 192 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów²,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą³,

¹ Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s.94.

² Dz.U. C 86 z 7.3.2019, s.353.

³ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 12 lutego 2019 r. [(Dz.U.....)/(dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym)] oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 7 kwietnia 2020 r. [(Dz.U. ...)/(dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym)]. Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia ... [(Dz.U.....)/(dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym)].

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Zasoby wodne w Unii znajdują się pod coraz większą presją, co prowadzi do niedoboru wody i pogorszenia jej jakości. Do zmniejszenia dostępności wody słodkiej wynikającego z rozwoju miast i rolnictwa znacząco przyczyniają się w szczególności zmiana klimatu, nieprzewidywalne zjawiska pogodowe i susze.
- (2) Zdolność Unii do reagowania na coraz większą presję na zasoby wodne może wzrosnąć dzięki upowszechnieniu ponownego wykorzystywania oczyszczonych ścieków, ograniczeniu eksploatacji jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, ograniczeniu skutków uwalniania oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i propagowaniu oszczędzania wody poprzez wielokrotne wykorzystywanie ścieków komunalnych, przy zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony środowiska. W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE¹ ponowne wykorzystanie wody, w połączeniu z propagowaniem stosowania w przemyśle technologii umożliwiających efektywne gospodarowanie wodą i wodooszczędnych technik nawadniania, wymienia się jako jeden z dodatkowych środków, które państwa członkowskie mogą stosować, by osiągnąć cele tej dyrektywy w zakresie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych w ujęciu ilościowym i jakościowym. Dyrektywa Rady 91/271/EWG² zawiera wymóg, aby oczyszczone ścieki były ponownie wykorzystywane w każdym przypadku, kiedy jest to właściwe.

¹ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1).

² Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz.U. L 135 z 30.5.1991, s. 40).

- (3) Komunikat Komisji z dnia 14 listopada 2012 r. „Plan ochrony zasobów wodnych Europy” wskazuje na potrzebę stworzenia instrumentu, który regulowałby na poziomie unijnym normy ponownego wykorzystania wody w celu usunięcia przeszkód utrudniających powszechne wykorzystanie alternatywnych metod dostaw wody, czyli takich, które mogą przyczynić się do zmniejszenia niedoboru wody i złagodzenia podatności na zagrożenia systemów podaży wody.
- (4) W komunikacie Komisji z dnia 18 lipca 2007 r. „Rozwiązanie problemu dotyczącego niedoboru wody i susz w Unii Europejskiej” ustanawia się hierarchię środków, które państwa członkowskie powinny uwzględnić w zarządzaniu niedoborem wody i suszami. Stwierdza się w nim, że w regionach, gdzie wszystkie środki zapobiegawcze zostały wprowadzone zgodnie z hierarchizacją możliwych rozwiązań problemów związanych z wodą i w których nadal zapotrzebowanie na wodę jest większe niż jej podaż, dodatkowa infrastruktura wodociągowa może, w pewnych okolicznościach i z należyтым uwzględnieniem aspektu kosztów i korzyści, służyć jako alternatywna metoda w celu złagodzenia skutków poważnej suszy.
- (5) W swojej rezolucji z dnia 9 października 2008 r. w sprawie sposobu rozwiązania problemu dotyczącego niedoboru wody i susz w Unii Europejskiej¹, Parlament Europejski przypomina, że w gospodarce zasobami wodnymi należy preferować podejście regulujące popyt, ale uznaje, że Unia powinna przyjąć podejście całościowe w gospodarce zasobami wodnymi, łączące środki kontroli popytu, środki mające na celu optymalizację istniejących zasobów w ramach cyklu wodnego, a także środki mające na celu tworzenie nowych zasobów, a także, że podejście to musi łączyć kwestie środowiskowe, społeczne i gospodarcze.

¹ Dz.U. C 9 E z 15.1.2010, s. 33.

- (6) W swoim komunikacie z dnia 2 grudnia 2015 r. „Zamknięcie obiegu - plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym” Komisja zobowiązała się do podjęcia szeregu działań, aby zachęcać do ponownego wykorzystywania oczyszczonych ścieków, w tym do opracowania wniosku ustawodawczego w sprawie minimalnych wymogów w zakresie ponownego wykorzystania wody. Komisja powinna zaktualizować swój plan działania i traktować zasoby wody jako priorytetowy obszar interwencji.
- (7) Celem niniejszego rozporządzenia jest ułatwienie stosowania ponownego wykorzystania wody we wszystkich sytuacjach, w których jest to odpowiednie i korzystne pod względem kosztów, a tym samym stworzenie ram wspomagających dla tych państw członkowskich, które chcą lub muszą stosować ponowne wykorzystanie wody. Ponowne wykorzystanie wody to obiecująca opcja dla wielu państw członkowskich, ale obecnie tylko mała ich liczba faktycznie ją stosuje i przyjęła krajowe ustawodawstwo lub normy w tym zakresie. Niniejsze rozporządzenie powinno być wystarczająco elastyczne, by umożliwiać dalsze stosowanie ponownego wykorzystania wody, a jednocześnie zapewnić innym państwom możliwość stosowania tych zasad, gdy zdecydują się na wprowadzenie tej praktyki na późniejszym etapie. Każda decyzja o niestosowaniu ponownego wykorzystania wody powinna zostać należycie uzasadniona na podstawie kryteriów przedstawionych w niniejszym rozporządzeniu i poddawana regularnemu przeglądowi.

- (8) Dyrektywa 2000/60/WE zapewnia państwom członkowskim niezbędną elastyczność, aby w programach środków przyjmowanych przez nie w celu wsparcia ich wysiłków służących osiągnięciu celów dotyczących jakości wody ustanowionych w tej dyrektywie uwzględniać środki dodatkowe. Otwarty wykaz dodatkowych środków zamieszczony w części B załącznika VI do dyrektywy 2000/60/WE zawiera, między innymi, środki dotyczące ponownego wykorzystania wody. W tym kontekście i zgodnie z hierarchią środków, które mogą być rozważane przez państwa członkowskie do celów radzenia sobie z niedoborem wody i suszami, i która zachęca do stosowania środków oszczędzania wody i nadaje niższą rangę polityce cenowej dotyczącej wody i rozwiązaniom alternatywnym oraz należycie uwzględniając kwestię stosunku kosztów do korzyści, minimalne wymogi dotyczące ponownego wykorzystania wody ustanowione w niniejszym rozporządzeniu powinny mieć zastosowanie we wszystkich przypadkach, gdy oczyszczone ścieki komunalne z oczyszczalni ścieków komunalnych są ponownie wykorzystywane, zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG, do nawadniania w rolnictwie.
- (9) Uważa się, że ponowne wykorzystanie odpowiednio oczyszczonych ścieków, na przykład z oczyszczalni ścieków komunalnych, ma mniejszy wpływ na środowisko niż inne alternatywne źródła zaopatrzenia w wodę, takie jak przerzuty wody lub odsalanie. Jednak tego rodzaju ponowne wykorzystanie wody, które może zmniejszyć marnotrawienie wody i prowadzić do oszczędzania wody, jest w Unii stosowane jedynie w ograniczonym zakresie. Wydaje się, że wynika to częściowo ze znacznych kosztów systemów ponownego wykorzystania ścieków i braku wspólnych unijnych norm środowiskowych i zdrowotnych w zakresie ponownego wykorzystania wody oraz, w szczególności w odniesieniu do produktów rolnych, z uwagi na potencjalne ryzyka dla zdrowia i środowiska oraz potencjalnych przeszkód w swobodnym przepływie takich produktów, które były nawadniane odzyskaną wodą.

- (10) Normy zdrowotne w odniesieniu do higieny żywności dotyczące produktów rolnych nawadnianych odzyskaną wodą mogą zostać osiągnięte jedynie w przypadku, gdy wymogi dotyczące jakości odzyskanej wody przeznaczonej do nawadniania w rolnictwie nie będą różniły się w sposób istotny między państwami członkowskimi. Harmonizacja wymogów mogłaby przyczynić się również do skutecznego funkcjonowania rynku wewnętrznego w odniesieniu do tych produktów. Należy zatem wprowadzić minimalne poziomy harmonizacji, ustanawiając minimalne wymogi dotyczące jakości wody i jej monitorowania. Te minimalne wymogi powinny obejmować minimalne parametry dla odzyskanej wody, które oparte są na sprawozdaniach technicznych Wspólnego Centrum Badawczego Komisji i powinny odzwierciedlać międzynarodowe normy w zakresie ponownego wykorzystania wody oraz inne, surowsze lub dodatkowe wymogi dotyczące jakości, nałożone w razie potrzeby przez właściwe organy wraz ze wszelkimi odpowiednimi środkami zapobiegawczymi.
- (11) Ponowne wykorzystanie wody do nawadniania w rolnictwie może się również przyczynić do propagowania gospodarki o obiegu zamkniętym dzięki odzyskiwaniu składników odżywczych z odzyskanej wody i wykorzystywaniu ich w uprawach z użyciem technik fertygacji. W ten sposób ponowne wykorzystanie wody może potencjalnie prowadzić do zmniejszenia potrzeby dodatkowego stosowania nawozów mineralnych. Użytkownicy końcowi powinni być informowani o zawartości składników odżywczych w odzyskanej wodzie.
- (12) Ponowne wykorzystanie wody może przyczyniać się do odzyskiwania składników odżywczych zawartych w oczyszczonych ściekach komunalnych, a wykorzystanie odzyskanej wody do celów nawadniania w rolnictwie lub leśnictwie może być sposobem na ponowne włączenie składników odżywczych, takich jak azot, fosfor i potas, do naturalnych cykli biochemicznych.

- (13) Wśród powodów rzadkiego stosowania ponownego wykorzystania wody w Unii wymienia się wysoki poziom inwestycji konieczny do modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych i brak zachęt finansowych dla stosowania ponownego wykorzystania wody w rolnictwie. Powinna istnieć możliwość zaradzenia tym kwestiom poprzez propagowanie innowacyjnych programów i zachęt ekonomicznych, tak by odpowiednio uwzględniać koszty oraz korzyści społeczno-gospodarcze i środowiskowe ponownego wykorzystania wody.
- (14) Przestrzeganie minimalnych wymogów w zakresie ponownego wykorzystania wody powinno być zgodne z unijną polityką wodną i powinno przyczynić się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju określonych w „Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” Organizacji Narodów Zjednoczonych, a w szczególności do realizacji celu 6 polegającego na zapewnieniu wszystkim ludziom dostępu do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi, a także do znacznego zwiększenia recyklingu wody i bezpiecznego ponownego wykorzystania wody na całym świecie z myślą o przyczynieniu się do osiągnięcia celu zrównoważonego rozwoju 12 dotyczącego zrównoważonej konsumpcji i produkcji. Ponadto celem niniejszego rozporządzenia powinno być zapewnienie stosowania art. 37 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej dotyczącego ochrony środowiska.
- (15) W niektórych przypadkach operatorzy zakładów odzyskiwania wody nadal transportują i przechowują odzyskaną wodę poza terenem zakładu, przed jej dostarczeniem do następnych podmiotów w łańcuchu, takich jak operator prowadzący dystrybucję odzyskanej wody, operator systemu przechowywania odzyskanej wody lub użytkownik końcowy. Konieczne jest określenie punktu kontroli zgodności z przepisami, aby wyjaśnić gdzie kończy się odpowiedzialność operatora zakładu odzyskiwania wody, a gdzie zaczyna się odpowiedzialność kolejnego podmiotu w łańcuchu.

- (16) Zarządzanie ryzykiem powinno obejmować identyfikację i zarządzanie ryzykiem w sposób proaktywny oraz powinno uwzględniać koncepcję produkcji odzyskanej wody o określonej jakości wymaganej dla określonych zastosowań. Ocena ryzyka powinna opierać się na kluczowych elementach zarządzania ryzykiem oraz określać wszelkie dodatkowe wymagania dotyczące jakości wody niezbędne do zapewnienia odpowiedniej ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt. W tym celu plany zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody powinny zapewniać bezpieczne wykorzystanie odzyskanej wody i zarządzanie nią oraz brak ryzyka dla środowiska lub dla zdrowia ludzi lub zwierząt. W przygotowaniu takich planów zarządzania ryzykiem wykorzystać można istniejące wytyczne lub normy międzynarodowe, takie jak ISO 20426:2018: Wytyczne dotyczące oceny ryzyka dla zdrowia i zarządzania nim w odniesieniu do ponownego wykorzystania wody niepitnej i ISO 16075:2015: Wytyczne dotyczące wykorzystywania oczyszczonych ścieków w projektach nawadniania lub wytyczne Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).
- (17) Wymogi dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi zostały określone w dyrektywie (UE) 2020/... Parlamentu Europejskiego i Rady¹⁺. Państwa członkowskie powinny podjąć odpowiednie środki na rzecz zapewnienia, by działania z zakresu ponownego wykorzystania wody nie prowadziły do pogorszenia jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Z tego powodu w planie zarządzania ryzykiem szczególną uwagę należy poświęcić ochronie jednolitych części wód wykorzystywanych do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz ochronie odpowiednich stref ochronnych.

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia....w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. ...z ..., s ...)

⁺ Dz.U.: proszę wstawić w treści numer dyrektywy zawartej w dokumencie ST 6230/20 - 2017/0332 (COD) oraz, w przypisie, numer, tytuł, datę i odniesienie do publikacji w Dz.U.

- (18) Współpraca i współdziałanie pomiędzy różnymi stronami zaangażowanymi w proces odzyskiwania wody powinny być warunkami wstępnymi ustanowienia procedur oczyszczania odzyskiwanej wody zgodnie z wymogami dotyczącymi określonych zastosowań w celu umożliwienia planowania dostarczania odzyskanej wody zgodnie z popytem ze strony użytkowników końcowych.
- (19) W celu skutecznej ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt, odpowiedzialność za jakość odzyskanej wody w punkcie kontroli zgodności z przepisami powinni ponosić przede wszystkim operatorzy zakładów odzyskiwania wody. Do celów zgodności z minimalnymi wymogami ustanowionymi w niniejszym rozporządzeniu i wszelkimi dodatkowymi warunkami określonymi przez właściwy organ, operatorzy zakładów odzyskiwania wody powinni monitorować jakość odzyskanej wody. Należy zatem ustanowić minimalne wymogi w zakresie monitorowania, obejmujące częstotliwość rutynowego monitorowania oraz harmonogram i docelowe parametry skuteczności monitorowania walidacyjnego. Niektóre wymogi dotyczące rutynowego monitorowania są przewidziane w dyrektywie 91/271/EWG.

- (20) Zakres stosowania niniejszego rozporządzenia powinien obejmować odzyskaną wodę, która otrzymywana jest ze ścieków, zebranych w systemach zbierania, które zostały oczyszczone w oczyszczalniach ścieków komunalnych zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG i które są poddawane dalszemu oczyszczaniu, w oczyszczalniach ścieków komunalnych albo w zakładzie odzyskiwania wody, w celu spełnienia parametrów określonych w załączniku I do niniejszego rozporządzenia. Zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) mniejszej niż 2000 nie muszą być wyposażone w system zbierania. Niemniej ścieki komunalne z aglomeracji o RLM mniejszej niż 2000 odprowadzane do systemów zbierania powinny zostać poddane odpowiedniemu oczyszczeniu przed zrzutem do wód słodkich lub estuariów, zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG. W tym kontekście ścieki z aglomeracji o RLM mniejszej niż 2000 powinny być objęte zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia wyłącznie wówczas, gdy byłyby odprowadzane do systemu zbierania i byłyby poddawane oczyszczaniu w oczyszczalni ścieków komunalnych. Analogicznie, niniejsze rozporządzenie nie powinno dotyczyć ulegających biodegradacji ścieków przemysłowych pochodzących z zakładów należących do sektorów przemysłowych wymienionych w załączniku III do dyrektywy 91/271/EWG, chyba że ścieki z tych zakładów są odprowadzane do systemów zbierania i są poddawane oczyszczeniu w oczyszczalni ścieków komunalnych.

- (21) Ponowne wykorzystanie oczyszczonych ścieków komunalnych do nawadniania w rolnictwie jest działaniem regulowanym przez rynek, opierającym się na wymaganiach i potrzebach sektora rolniczego, w szczególności w niektórych państwach członkowskich, w których występują braki zasobów wodnych. Operatorzy zakładów odzyskiwania wody i użytkownicy końcowi powinni współpracować w celu zapewnienia, by odzyskana woda wytwarzana zgodnie z minimalnymi wymogami dotyczącymi jakości ustanowionymi w niniejszym rozporządzeniu spełniała potrzeby użytkowników końcowych w zakresie kategorii upraw. W przypadkach gdy klasy jakości wody wytwarzanej przez operatorów zakładów odzyskiwania wody nie są zgodne z kategoriami upraw i metodą nawadniania stosowaną już w obsługiwanym obszarze, jak na przykład zbiorczy system dostaw, wymogi dotyczące jakości wody można spełnić dzięki zastosowaniu, na kolejnym etapie, kilku wariantów oczyszczania wody, niezależnie lub w połączeniu z wariantami nieobejmującymi oczyszczania odzyskanej wody, zgodnie z podejściem zakładającym stosowanie wielu barier.
- (22) W celu zapewnienia optymalnego ponownego wykorzystania zasobów ścieków komunalnych użytkownicy końcowi powinni zostać przeszkoleni, aby zapewnić wykorzystywanie przez nich wody o odpowiedniej klasie jakości odzyskanej wody. Gdy przeznaczenie określonego rodzaju upraw jest nieznane lub są one przeznaczone do kilku celów, wykorzystywać należy odzyskaną wodę o najwyższej klasie jakości, chyba że stosuje się odpowiednie bariery, które umożliwiają osiągnięcie wymaganej jakości.

- (23) Należy zapewnić bezpieczne użytkowanie odzyskanej wody, zachęcając tym samym do ponownego wykorzystania wody na poziomie Unii i zwiększając zaufanie społeczeństwa w tej dziedzinie. Otrzymywanie i dostarczanie odzyskanej wody do nawadniania w rolnictwie powinno być zatem dozwolone jedynie na podstawie zezwolenia udzielonego przez właściwe organy państw członkowskich. W celu zapewnienia zharmonizowanego podejścia na poziomie Unii, identyfikowalności odzyskanej wody i przejrzystości, przepisy prawa materialnego dotyczące takich zezwoleń powinny zostać określone na poziomie Unii. Jednakże szczegóły procedur udzielania zezwoleń, takie jak wyznaczanie właściwych organów i terminów, powinny zostać określone przez państwa członkowskie. Państwa członkowskie powinny być w stanie stosować istniejące procedury udzielania zezwoleń, które należy dostosować w celu uwzględnienia wymogów wprowadzonych niniejszym rozporządzeniem. Przy wyznaczaniu podmiotów odpowiedzialnych za opracowanie planu zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody i właściwego organu do celów udzielania zezwolenia na otrzymywanie i dostarczanie odzyskanej wody, państwa członkowskie powinny zapobiec występowaniu konfliktu interesów.
- (24) Jeśli potrzebni są operator prowadzący dystrybucję odzyskanej wody i operator systemu przechowywania odzyskanej wody, to powinna istnieć możliwość wymagania od nich posiadania zezwolenia. Jeśli spełnione są wszystkie wymogi umożliwiające udzielenie zezwolenia, to właściwy organ w danym państwie członkowskim powinien udzielić zezwolenia określające wszystkie konieczne warunki i środki określone w planie zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody.

- (25) Do celów niniejszego rozporządzenia należy umożliwić przeprowadzanie operacji oczyszczania i operacji odzyskiwania wody ze ścieków komunalnych w tym samym miejscu, przy wykorzystaniu tego samego zakładu lub różnych, odrębnych zakładów. Ponadto powinno być możliwe, by ten sam podmiot był zarówno operatorem oczyszczalni ścieków, jak i operatorem zakładu odzyskiwania wody.
- (26) Właściwe organy powinny sprawdzać zgodność odzyskanej wody z warunkami określonymi w odpowiednim zezwoleniu. W przypadku niezgodności z tymi warunkami organy te powinny zażądać od podmiotu odpowiedzialnego zastosowania niezbędnych środków w celu zapewnienia zgodności odzyskanej wody z tymi warunkami. Dostawy odzyskanej wody powinny zostać zawieszone, jeżeli niezgodność z warunkami powoduje znaczne ryzyko dla środowiska lub zdrowia ludzi lub zwierząt.
- (27) Przepisy niniejszego rozporządzenia mają mieć charakter uzupełniający w stosunku do wymogów innych przepisów ustawodawstwa Unii, w szczególności jeśli chodzi o potencjalne ryzyko dla zdrowia i środowiska.

W celu zapewnienia kompleksowego podejścia do ewentualnych ryzyk dla środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt operatorzy zakładów odzyskiwania wody i właściwe organy powinni uwzględnić wymogi ustanowione w innych właściwych przepisach ustawodawstwa Unii, a w szczególności w dyrektywach Rady 86/278/EWG¹, 91/676/EWG² i 98/83/WE³, dyrektywach 91/271/EWG i 2000/60/WE, rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 178/2002⁴, (WE) nr 852/2004⁵, (WE) nr 183/2005⁶, (WE) nr 396/2005⁷ i (WE) nr 1069/2009⁸, dyrektywach Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/7/WE⁹, 2006/118/WE¹⁰, 2008/105/WE¹¹ i 2011/92/UE¹² oraz rozporządzeniach Komisji (WE) nr 2073/2005¹³, (WE) nr 1881/2006¹⁴ i (UE) nr 142/2011¹⁵.

-
- 1 Dyrektywa Rady 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska, w szczególności gleby, w przypadku wykorzystywania osadów ściekowych w rolnictwie (Dz.U. L 181 z 4.7.1986, s. 6).
 - 2 Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz.U. L 375 z 31.12.1991, s. 1).
 - 3 Dyrektywa Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. L 330 z 5.12.1998, s. 32).
 - 4 Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz.U. L 31 z 1.2.2002, s. 1).
 - 5 Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz.U. L 139 z 30.4.2004, s. 1).
 - 6 Rozporządzenie (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiające wymagania dotyczące higieny pasz (Dz.U. L 35 z 8.2.2005, s. 1).
 - 7 Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG (Dz.U. L 70 z 16.3.2005, s. 1).
 - 8 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) (Dz.U. L 300 z 14.11.2009, s. 1).
 - 9 Dyrektywa 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. dotycząca zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylająca dyrektywę 76/160/EWG (Dz.U. L 64 z 4.3.2006, s. 37).
 - 10 Dyrektywa 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (Dz.U. L 372 z 27.12.2006, s. 19).
 - 11 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy Rady 82/176/EWG, 83/513/EWG, 84/156/EWG, 84/491/EWG i 86/280/EWG oraz zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 348 z 24.12.2008, s. 84).
 - 12 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.U. L 26 z 28.1.2012, s. 1).
 - 13 Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2073/2005 z dnia 15 listopada 2005 r. w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych (Dz.U. L 338 z 22.12.2005, s. 1).
 - 14 Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1881/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r. ustalające najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w środkach spożywczych (Dz.U. L 364 z 20.12.2006, s. 5).
 - 15 Rozporządzenie Komisji (UE) nr 142/2011 z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, oraz w sprawie wykonania dyrektywy Rady 97/78/WE w odniesieniu do niektórych próbek i przedmiotów zwolnionych z kontroli weterynaryjnych na granicach w myśl tej dyrektywy (Dz.U. L 54 z 26.2.2011, s. 1).

- (28) Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 ustanawia ogólne przepisy dla podmiotów prowadzących przedsiębiorstwa spożywcze i obejmuje produkcję, przetwórstwo, dystrybucję i wprowadzanie do obrotu żywności przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Rozporządzenie to dotyczy jakości zdrowotnej żywności, a jedna z najważniejszych zawartych w nim zasad mówi, że odpowiedzialność za bezpieczeństwo żywności ponosi w pierwszym rzędzie podmiot prowadzący przedsiębiorstwo spożywcze. Rozporządzenie to znajduje także oparcie w szczegółowych wytycznych. W tym względzie, szczególnie ważne miejsce zajmuje zawiadomienie Komisji w sprawie wytycznych dotyczących ograniczania ryzyka mikrobiologicznego w odniesieniu do świeżych owoców i warzyw na etapie produkcji podstawowej poprzez przestrzeganie zasad higieny. Minimalne wymagania dotyczące odzyskanej wody ustanowione w niniejszym rozporządzeniu nie wykluczają uzyskiwania przez podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze jakości wody wymaganej do zapewnienia zgodności z przepisami rozporządzenia (WE) nr 852/2004 dzięki zastosowaniu, na kolejnym etapie, kilku wariantów oczyszczania wody, niezależnie lub w połączeniu z wariantami nieobejmującymi oczyszczania.
- (29) W recyklingu i ponownym wykorzystaniu oczyszczonych ścieków kryje się ogromny potencjał. Z myślą o propagowaniu ponownego wykorzystania wody i zachęcaniu do niego, wskazanie w ramach niniejszego rozporządzenia określonych sposobów wykorzystywania odzyskanej wody nie powinno uniemożliwiać państw członkowskim zezwalania na wykorzystywanie jej do innych celów, w tym w przemyśle, w usługach komunalnych i w ochronie środowiska, jak zostanie uznane za konieczne w świetle okoliczności i potrzeb krajowych, pod warunkiem, że zapewniony zostanie wysoki poziom ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt.
- (30) Właściwe organy powinny współpracować z innymi odpowiednimi organami, poprzez wymianę informacji, w celu zapewnienia zgodności z odpowiednimi wymogami unijnymi i krajowymi.

- (31) Aby zwiększyć zaufanie do ponownego wykorzystania wody, informacje powinny być podawane do wiadomości publicznej. Udostępnianie jasnych, kompleksowych i aktualnych informacji na temat ponownego wykorzystania wody powinno umożliwić większą przejrzystość i identyfikowalność oraz mogłoby również być szczególnie przydatne dla innych odpowiednich organów, dla których określone sposoby ponownego wykorzystania wody mają określone implikacje. Aby zachęcać do ponownego wykorzystania wody i tak, aby zainteresowane strony były świadome korzyści płynących z tej praktyki, dzięki czemu będzie ona szerzej akceptowana, państwa członkowskie powinny zapewnić opracowywanie kampanii informacyjnych i upowszechniających wiedzę oraz dostosowanie ich do skali ponownego wykorzystania wody.
- (32) Kształcenie i szkolenie końcowych użytkowników ma nadrzędne znaczenie jako element wdrażania i utrzymywania środków zapobiegawczych. W planie zarządzania ryzykiem rozważyć należy konkretne środki zapobiegawcze dotyczące narażenia ludzi, takie jak używanie osobistego sprzętu ochronnego, mycie rąk i higiena osobista.

- (33) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/4/WE¹ ma na celu zagwarantowanie prawa dostępu do informacji dotyczących środowiska w państwach członkowskich, zgodnie z Konwencją o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska² (konwencja z Aarhus). Dyrektywa 2003/4/WE ustanawia szeroki zakres obowiązków związanych zarówno z udostępnianiem informacji dotyczących środowiska na wniosek, jak również z aktywnym rozpowszechnianiem takich informacji. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/2/WE³ obejmuje swoim zakresem wspólne korzystanie z informacji przestrzennej, w tym zbiorów danych dotyczących różnych zagadnień z dziedziny ochrony środowiska. Ważne jest, aby przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące dostępu do informacji i uzgodnień dotyczących wymiany danych były uzupełnieniem tych dyrektyw i nie stanowiły odrębnego systemu prawnego. W związku z tym przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące informowania ogółu społeczeństwa oraz informacji na temat monitorowania wdrażania powinny pozostać bez uszczerbku dla dyrektyw 2003/4/WE i 2007/2/WE.
- (34) Dane przekazywane przez państwa członkowskie są niezbędne, by Komisja mogła prowadzić monitorowanie i ocenę niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do realizacji celów, którym ma ono służyć.

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/4/WE z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz.U. L 41 z 14.2.2003, s. 26).

² Dz.U. L 124 z 17.5.2005, s. 4.

³ Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE) (Dz.U. L 108 z 25.4.2007, s. 1).

- (35) Zgodnie z pkt 22 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa¹ Komisja powinna przeprowadzić ewaluację niniejszego rozporządzenia. Ewaluację należy oprzeć na pięciu kryteriach – skuteczności, efektywności, odpowiedniości, spójności i unijnej wartości dodanej, a ponadto powinna stanowić ona podstawę do oceny skutków możliwych dalszych środków. Ewaluacja powinna uwzględniać postępy naukowe, w szczególności w odniesieniu do potencjalnego wpływu substancji rosnącego ryzyka.
- (36) Minimalne wymagania dotyczące bezpiecznego ponownego wykorzystania oczyszczonych ścieków komunalnych odzwierciedlają stan dostępnej wiedzy naukowej oraz uznane na arenie międzynarodowej normy i praktyki dotyczące ponownego wykorzystania wody i gwarantują bezpieczne wykorzystywanie takiej wody do nawadniania w rolnictwie, a tym samym zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt. W świetle wyników oceny niniejszego rozporządzenia lub gdy wymagają tego nowe ustalenia naukowe i postęp techniczny, Komisja powinna mieć możliwość przeanalizowania potrzeby przeprowadzenia przeglądu minimalnych wymogów określonych w załączniku I sekcja 2 i, w stosownych przypadkach, powinna złożyć wniosek ustawodawczy dotyczący zmiany niniejszego rozporządzenia.

¹ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

- (37) W celu dostosowania kluczowych elementów zarządzania ryzykiem do postępu technicznego i naukowego należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w celu zmiany kluczowych elementów zarządzania ryzykiem określonych w niniejszym rozporządzeniu. Ponadto, aby zapewnić wysoki poziom ochrony środowiska i zdrowia ludzi i zwierząt, Komisja powinna również mieć możliwość przyjmowania aktów delegowanych uzupełniających kluczowe elementy zarządzania ryzykiem określone w niniejszym rozporządzeniu poprzez określanie specyfikacji technicznych. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.

- (38) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze do przyjmowania szczegółowych zasad dotyczących formatu i prezentacji informacji w odniesieniu do monitorowania wdrażania niniejszego rozporządzenia, które mają być przekazywane przez państwa członkowskie, oraz dotyczących formatu i prezentacji ogólnounijnego przeglądu sporządzanego przez Europejską Agencję Środowiska. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011¹.
- (39) Celem niniejszego rozporządzenia jest, między innymi, ochrona środowiska i zdrowia ludzi i zwierząt. Jak wielokrotnie orzekł Trybunał Sprawiedliwości, wyłączenie, co do zasady, możliwości, by zainteresowane osoby mogły polegać na obowiązku nałożonym przez dyrektywę, byłoby sprzeczne z efektem wiążącym, który art. 288 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nadaje dyrektywie. Te rozważania mają również zastosowanie w odniesieniu do rozporządzenia, którego celem jest zagwarantowanie, by odzyskana woda była bezpieczna do celów nawadniania w rolnictwie.
- (40) Państwa członkowskie powinny ustanowić przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów niniejszego rozporządzenia i powinny podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Sankcje powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

- (41) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia, a mianowicie ochrona środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki działania możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (42) Należy zapewnić państwom członkowskim wystarczającą ilość czasu na stworzenie infrastruktury administracyjnej niezbędnej do stosowania niniejszego rozporządzenia, a operatorom na przygotowanie się do stosowania nowych przepisów.
- (43) Z myślą o rozwijaniu i propagowaniu ponownego wykorzystania odpowiednio oczyszczonych ścieków na jak największą skalę oraz aby doprowadzić do znacznej poprawy w zakresie jakości odpowiednio oczyszczonych ścieków i w możliwych do zrealizowania sposobach ich wykorzystywania, Unia powinna wspierać badania i rozwój w tym obszarze za pośrednictwem programu „Horyzont Europa”.
- (44) Niniejsze rozporządzenie ma na celu zachęcić do zrównoważonego wykorzystywania wody. Mając ten cel na względzie, Komisja powinna zobowiązać się do wykorzystywania programów unijnych, w tym programu LIFE, do wspierania lokalnych inicjatyw zakładających ponowne wykorzystanie właściwie oczyszczonych ścieków,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Artykuł 1
Przedmiot i cel

1. Niniejsze rozporządzenie ustanawia minimalne wymogi dotyczące jakości wody i jej monitorowania oraz przepisy dotyczące zarządzania ryzykiem, do celów bezpiecznego wykorzystania odzyskanej wody w ramach zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi.
2. Celem niniejszego rozporządzenia jest zagwarantowanie, by odzyskana woda była bezpieczna do nawadniania w rolnictwie, a tym samym zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt, propagowanie gospodarki o obiegu zamkniętym, wspieranie dostosowania do zmiany klimatu oraz przyczynianie się do realizacji celów dyrektywy 2000/60/WE poprzez zajęcie się w sposób skoordynowany w całej Unii problemem niedoboru wody i wynikającą z niego presją na zasoby wody, co przyczyni się do sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

Artykuł 2
Zakres stosowania

1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się we wszystkich przypadkach, gdy oczyszczone ścieki komunalne są ponownie wykorzystywane, zgodnie z art. 12 ust. 1 dyrektywy 91/271/EWG, do nawadniania w rolnictwie, jak określono w sekcji 1 załącznika I do niniejszego rozporządzenia.

2. Państwo członkowskie może postanowić, że ponowne wykorzystanie wody do nawadniania w rolnictwie nie jest odpowiednie w jednym z jego obszarów dorzecza lub większej ich liczbie lub jego czy ich częściach, biorąc pod uwagę następujące kryteria:
- a) geograficzne i klimatyczne uwarunkowania tego obszaru lub jego części;
 - b) presje na inne zasoby wody i ich stan, w tym ilościowy stan jednolitych części wód podziemnych, o którym mowa w dyrektywie 2000/60/WE;
 - c) presje na jednolite części wód powierzchniowych, do których odprowadzane są oczyszczone ścieki komunalne, i stan tych części;
 - d) koszty odzyskanej wody i innych zasobów wodnych dla środowiska i dla zasobów.

Każda decyzja podjęta na mocy akapitu pierwszego musi być należycie uzasadniona na podstawie kryteriów, o których mowa w tym akapicie i przedłożona Komisji. W razie konieczności jest ona poddawana przeglądowi, w szczególności biorąc pod uwagę przewidywania dotyczące zmiany klimatu i krajowe strategie dostosowania do zmiany klimatu, oraz co najmniej co sześć lat z uwzględnieniem planów gospodarowania wodami w dorzeczu ustanowionych zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE.

3. Na zasadzie odstępstwa od ust. 1, projekty badawcze lub pilotażowe dotyczące zakładów odzyskiwania wody mogą zostać wyłączone z zakresu zastosowania niniejszego rozporządzenia, jeżeli właściwy organ ustali, że spełniono następujące kryteria:

- a) projekt badawczy lub pilotażowy nie będzie prowadzony w jednolitej części wód wykorzystywanych do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi lub w odpowiedniej strefie ochronnej wyznaczonej na podstawie dyrektywy 2000/60/WE;
- b) projekt badawczy lub pilotażowy będzie właściwie monitorowany.

Wszelkie wyłączenia na mocy niniejszego ustępu są ograniczone do maksymalnie pięciu lat.

Płody rolne będące rezultatem projektu badawczego lub pilotażowego objętego wyłączeniem zgodnie z niniejszym akapitem nie mogą być wprowadzane do obrotu.

4. Niniejsze rozporządzenie stosuje się z zastrzeżeniem rozporządzenia (WE) nr 852/2004 i nie wyklucza ono uzyskiwania przez podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze parametrów jakości wody wymaganej do zapewnienia zgodności z przepisami tego rozporządzenia dzięki wykorzystaniu, na kolejnym etapie, kilku wariantów oczyszczania wody, niezależnie lub w połączeniu z wariantami nieobejmującymi oczyszczania, lub korzystania z alternatywnych zasobów wody do nawadniania w rolnictwie.

Artykuł 3

Definicje

Na potrzeby niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „właściwy organ” oznacza organ wyznaczony przez państwo członkowskie do wypełnienia obowiązków na mocy niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do udzielania zezwoleń do otrzymywania lub dostarczania odzyskanej wody, w odniesieniu do wyłączeń dla projektów badawczych lub pilotażowych oraz w odniesieniu do sprawdzania kontroli zgodności;
- 2) „użytkownik końcowy” oznacza osobę fizyczną lub prawną, bez względu na to czy jest podmiotem publicznym czy prywatnym, która wykorzystuje odzyskaną wodę do nawadniania w rolnictwie;
- 3) „ścieki komunalne” oznaczają ścieki komunalne w rozumieniu art. 2 pkt 1 dyrektywy 91/271/EWG;
- 4) „odzyskana woda” oznacza ścieki komunalne, które zostały oczyszczone zgodnie z wymogami określonymi w dyrektywie 91/271/EWG i które zostały poddane dalszemu oczyszczaniu w zakładzie odzyskiwania wody zgodnie z sekcją 2 do załącznika I do niniejszego rozporządzenia;
- 5) „zakład odzyskiwania wody” oznacza oczyszczalnię ścieków komunalnych lub inny zakład, który zajmuje się dalszym oczyszczaniem ścieków komunalnych, spełniające wymogi określone w dyrektywie 91/271/EWG w celu otrzymania wody zdatnej do użytku w sposób określony w sekcji 1 załącznika I do niniejszego rozporządzenia;

- 6) „operator zakładu odzyskiwania wody” oznacza osobę fizyczną lub prawną, reprezentującą podmiot prywatny lub organ publiczny, która prowadzi lub nadzoruje zakład odzyskiwania wody;
- 7) „zagrożenie” oznacza czynnik biologiczny, chemiczny, fizyczny lub radiologiczny, który może wyrządzić szkodę ludziom, zwierzętom, uprawom lub roślinom, innej faunie i florze lądowej, faunie i florze wodnej, glebom lub środowisku ogółem;
- 8) „ryzyko” oznacza prawdopodobieństwo wystąpienia zidentyfikowanych zagrożeń powodujących szkodę w określonych ramach czasowych, w tym dotkliwość ich skutków;
- 9) „zarządzanie ryzykiem” oznacza systematyczne zarządzanie, które konsekwentnie zapewnia bezpieczeństwo ponownego wykorzystania wody w konkretnym kontekście;
- 10) „środek zapobiegawczy” oznacza odpowiednie działanie lub czynność, które mogą zapobiec ryzyku dla zdrowia lub środowiska lub wyeliminowania takiego ryzyka, lub mogą ograniczyć takie ryzyko do akceptowalnego poziomu.
- 11) „punkt kontroli zgodności z przepisami” oznacza punkt, do którego operator zakładu odzyskiwania wody dostarcza odzyskaną wodę następnemu podmiotowi w łańcuchu;

- 12) „bariera” oznacza wszelkie środki, obejmujące zarówno fizyczne lub proceduralne kroki, lub warunki użytkowania, które zmniejszają ryzyko zakażenia u ludzi lub zapobiegają mu poprzez niedopuszczenie do kontaktu odzyskanej wody z produktem przeznaczonym do spożycia oraz z osobami bezpośrednio narażonymi na kontakt z tą wodą, lub inne środki, które, na przykład, zmniejszają liczbę mikroorganizmów w odzyskanej wodzie lub zapobiegają ich przetrwaniu na powierzchni produktu przeznaczonego do spożycia;
- 13) „zezwoenie” oznacza wydawaną przez właściwy organ pisemną zgodę na otrzymywanie lub dostarczanie odzyskanej wody do celów nawadniania w rolnictwie zgodnie z niniejszym rozporządzeniem;
- 14) „podmiot odpowiedzialny” oznacza podmiot pełniący rolę lub prowadzący działalność w systemie ponownego wykorzystania wody, w tym operatora zakładu odzyskiwania wody, operatora oczyszczalni ścieków komunalnych, o ile jest inny niż operator zakładu odzyskiwania wody, odpowiedni organ inny niż wyznaczony właściwy organ, operatora prowadzącego dystrybucję odzyskanej wody lub operatora systemu przechowywania odzyskanej wody;
- 15) „system ponownego wykorzystania wody” oznacza infrastrukturę i inne techniczne elementy konieczne do wytwarzania, dostarczania i wykorzystywania odzyskanej wody; obejmuje on wszystkie elementy począwszy od wlotu do oczyszczalni ścieków, aż do punktu, gdzie odzyskana woda jest wykorzystywana do nawadniania w rolnictwie, z uwzględnieniem – w odpowiednich przypadkach – infrastruktury dystrybucji i przechowywania.

Artykuł 4

Obowiązki operatorów zakładów odzyskiwania wody

i obowiązki dotyczące jakości odzyskanej wody

1. Operator zakładu odzyskiwania wody zapewnia, aby w punkcie kontroli zgodności z przepisami odzyskana woda przeznaczona do nawadniania w rolnictwie w sposób określony w załączniku I sekcja 1 spełniała następujące wymogi:
 - a) minimalne wymagania dotyczące jakości wody określone w załączniku I sekcja 2;
 - b) wszelkie dodatkowe warunki określone przez właściwy organ w odpowiednim zezwoleniu zgodnie z art. 6 ust. 3 lit. c) i d) w odniesieniu do jakości wody.

Poza punktem kontroli zgodności z przepisami za jakość wody nie odpowiada już operator zakładu odzyskiwania wody.

2. W celu zapewnienia zgodności, o której mowa w ust. 1, operator zakładu odzyskiwania wody monitoruje jakość wody zgodnie z:
 - a) załącznikiem I sekcja 2;
 - b) wszelkimi dodatkowymi warunkami określonymi przez właściwy organ w odpowiednim zezwoleniu zgodnie z art. 6 ust. 3 lit. c) i d) w odniesieniu do monitorowania.

Artykuł 5
Zarządzanie ryzykiem

1. Do celów otrzymywania, dostarczania i wykorzystania odzyskanej wody właściwy organ zapewnia, by sporządzono plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody.

Pojedynczy plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody może obejmować jeden lub więcej systemów ponownego wykorzystania wody.

2. Plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody jest sporządzany, odpowiednio, przez operatora zakładu odzyskiwania wody, inne podmioty odpowiedzialne i użytkowników końcowych. Podmioty odpowiedzialne sporządzające plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody konsultują się, odpowiednio, z wszystkimi innymi podmiotami odpowiedzialnymi i użytkownikami końcowymi.
3. Plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody musi być oparty na wszystkich kluczowych elementach zarządzania ryzykiem wymienionych w załączniku II. Określa on obowiązki z zakresu zarządzania ryzykiem spoczywające na operatorze zakładu odzyskiwania wody i na innych podmiotów odpowiedzialnych.
4. Plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody w szczególności:
 - a) przedstawia wszelkie konieczne wymagania wobec operatora zakładu odzyskiwania wody, obok tych określonych w załączniku I, zgodnie z załącznikiem II lit. B), by w większym stopniu łagodzić wszelkie ryzyka przed punktem kontroli zgodności z przepisami;

- b) określa zagrożenia, ryzyka i dostosowane do nich odpowiednie środki zapobiegawcze lub naprawcze zgodnie z załącznikiem II lit. C);
 - c) identyfikuje dodatkowe bariery w systemie ponownego wykorzystania wody i określa wszelkie dodatkowe wymogi, które są konieczne poza punktem kontroli zgodności z przepisami do zapewnienia bezpieczeństwa systemu ponownego wykorzystania wody, w tym warunki związane, odpowiednio, z dystrybucją, przechowywaniem i wykorzystaniem i określa podmioty odpowiedzialne za spełnianie tych wymogów.
5. Komisja jest uprawniona do przyjmowania, zgodnie z art. 13, aktów delegowanych zmieniających niniejsze rozporządzenie w celu dostosowania kluczowych elementów zarządzania ryzykiem określonych w załączniku II do postępu technicznego i naukowego.

Komisja jest również uprawniona do przyjmowania, zgodnie z art. 13, aktów delegowanych uzupełniających niniejsze rozporządzenie w celu określenia specyfikacji technicznych kluczowych elementów zarządzania ryzykiem określonych w załączniku II.

Artykuł 6

Obowiązki dotyczące zezwoleń dotyczących odzyskanej wody

1. Otrzymywanie i dostawa odzyskanej wody przeznaczonej do nawadniania w rolnictwie w sposób określony w załączniku I sekcja 1 podlegają obowiązkowi uzyskania zezwolenia.

2. Podmioty odpowiedzialne w systemie ponownego wykorzystania wody, w tym, w stosownych przypadkach zgodnie z prawem krajowym, użytkownik końcowy, składają wniosek o udzielenie zezwolenia lub o zmianę istniejącego zezwolenia do właściwego organu państwa członkowskiego, w którym to państwie zakład odzyskiwania wody prowadzi lub planuje prowadzić działalność.
3. Zezwolenie określa obowiązki operatora zakładu odzyskiwania wody i, w stosownych przypadkach, wszelkich innych podmiotów odpowiedzialnych. Zezwolenie opiera się na planie zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody i określa między innymi:
 - a) klasę lub klasy jakości odzyskanej wody oraz zastosowanie w rolnictwie, w odniesieniu do którego, zgodnie z załącznikiem I, dopuszczona jest odzyskana woda, miejsce jej wykorzystania, zakłady odzyskiwania wody i szacunkową ilość odzyskanej wody otrzymywanej w ciągu roku;
 - b) warunki w odniesieniu do minimalnych wymogów dotyczących jakości wody i monitorowania określonych w załączniku I sekcja 2;
 - c) wszelkie warunki w odniesieniu do dodatkowych wymogów wobec operatora zakładu odzyskiwania wody, określone w planie zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody;
 - d) wszelkie inne warunki niezbędne do zredukowania wszelkiego niedopuszczalnego ryzyka dla środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt, tak by wszelkie ryzyko było na akceptowalnym poziomie;

- e) okres ważności zezwolenia;
 - f) punkt kontroli zgodności z przepisami.
4. Do celu oceny wniosku właściwy organ konsultuje się z innymi odpowiednimi organami, w szczególności z organami ds. wody i zdrowia, jeśli są to inne organy niż właściwy organ, i z wszelkimi innymi podmiotami uznanymi za odpowiednie przez właściwy organ, oraz wymienia z nimi informacje.
5. Właściwy organ niezwłocznie podejmuje decyzję w sprawie udzielenia zezwolenia. Jeśli z uwagi na złożoność wniosku właściwy organ potrzebuje więcej niż 12 miesięcy od otrzymania pełnego wniosku na podjęcie decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia, organ ten powiadamia osobę, która złożyła wniosek, o przewidywanej dacie podjęcia tej decyzji.
6. Zezwolenia są regularnie sprawdzane oraz, w razie konieczności, podlegają aktualizacji co najmniej w następujących przypadkach:
- a) miała miejsce znacząca zmiana zdolności;
 - b) zmodernizowano sprzęt;
 - c) dodano nowy sprzęt lub procedury; lub
 - d) nastąpiły zmiany warunków klimatycznych lub innych, które znacząco wpływają na stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych.

7. Państwa członkowskie mogą wymagać, aby przechowywanie, dystrybucja i wykorzystanie odzyskanej wody podlegały szczególnemu zezwoleniu do celów stosowania dodatkowych wymogów i barier określonych w planie zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody, o którym mowa w art. 5 ust. 4.

Artykuł 7

Kontrola zgodności

1. Właściwy organ sprawdza zgodność z warunkami określonymi w zezwoleniu. Kontrole zgodności przeprowadza się za pomocą następujących środków:
 - a) kontrole na miejscu;
 - b) dane monitoringowe uzyskane, w szczególności zgodnie z niniejszym rozporządzeniem;
 - c) wszelkie inne odpowiednie środki.
2. W przypadku braku zgodności z warunkami określonymi w zezwoleniu, właściwy organ wymaga od operatora zakładu odzyskiwania wody i, w stosownych przypadkach, innych podmiotów odpowiedzialnych, niezwłocznego podjęcia wszelkich środków niezbędnych do przywrócenia zgodności z warunkami i natychmiastowego poinformowania użytkowników końcowych, na których brak zgodności może mieć wpływ.

3. Jeżeli brak zgodności z warunkami określonymi w zezwoleniu stanowi znaczne ryzyko dla środowiska lub zdrowia ludzi lub zwierząt, operator zakładu odzyskiwania wody lub wszelkie inne podmioty odpowiedzialne natychmiast zawieszają dostarczanie odzyskanej wody do czasu, aż właściwy organ stwierdzi, że zgodność z warunkami została przywrócona, według procedur określonych w planie zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody, zgodnie z załącznikiem I sekcja 2 lit. a).
4. Jeżeli wystąpi incydent mający wpływ na zgodność z warunkami zezwolenia, operator zakładu odzyskiwania wody lub wszelkie inne podmioty odpowiedzialne natychmiast powiadamiają właściwy organ i inne podmioty, na które ten incydent może mieć wpływ, oraz przekazują właściwemu organowi informacje niezbędne do dokonania oceny skutków takiego incyduentu.
5. Właściwy organ regularnie sprawdza, czy podmioty odpowiedzialne realizują środki i zadania określone w planie zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody.

Artykuł 8

Współpraca pomiędzy państwami członkowskimi

1. Gdy ponowne wykorzystanie wody ma charakter transgraniczny, państwa członkowskie wyznaczają punkt kontaktowy do celów współpracy, odpowiednio, z punktami kontaktowymi i właściwymi organami innych państw członkowskich lub korzystają z istniejących struktur ustanowionych na mocy porozumień międzynarodowych.

Rola punktów kontaktowych lub istniejących struktur polega na:

- a) otrzymywaniu i przekazywaniu wniosków o udzielenie pomocy;
- b) zapewnieniu pomocy na wniosek; i
- c) koordynowaniu komunikacji pomiędzy właściwymi organami.

Przed udzieleniem zezwolenia właściwe organy wymieniają informacje na temat warunków określonych w art. 6 ust. 3 z punktem kontaktowym państwa członkowskiego, w którym zamierza się wykorzystywać odzyskaną wodę.

2. Państwa członkowskie odpowiadają na wnioski o udzielenie pomocy bez zbędnej zwłoki.

Artykuł 9
Informowanie i upowszechnianie wiedzy

Oszczędzanie zasobów wodnych jako rezultat ponownego wykorzystania wody jest przedmiotem ogólnych kampanii upowszechniających wiedzę w państwach członkowskich, w których odzyskana woda jest używana do nawadniania w rolnictwie. Takie kampanie mogą obejmować propagowanie korzyści płynących z bezpiecznego ponownego wykorzystania wody.

Te państwa członkowskie mogą również organizować kampanie informacyjne dla użytkowników końcowych, by zapewnić optymalne i bezpieczne wykorzystanie odzyskanej wody, zapewniając tym samym wysoki poziom ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt .

Państwa członkowskie mogą dostosować takie kampanie informacyjne i upowszechniające wiedzę do skali ponownego wykorzystania wody.

Artykuł 10
Informowanie społeczeństwa

1. Z zastrzeżeniem dyrektyw 2003/4/WE i 2007/2/WE państwa członkowskie, w których odzyskana woda jest wykorzystywana do nawadniania w rolnictwie, jak określono w sekcji 1 załącznika I do niniejszego rozporządzenia, zapewniają, by odpowiednie i aktualne informacje dotyczące ponownego wykorzystania wody były dostępne dla ogółu społeczeństwa w internecie lub w inny sposób. Informacje te dotyczą:
 - a) ilości i jakości odzyskanej wody dostarczonej zgodnie z niniejszym rozporządzeniem;
 - b) udziału procentowego odzyskanej wody w państwie członkowskim dostarczonej zgodnie z niniejszym rozporządzeniem w porównaniu z całkowitą ilością oczyszczonych ścieków komunalnych, jeżeli takie dane są dostępne;
 - c) zezwoleń udzielonych lub zmienionych zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, w tym warunków określonych przez właściwe organy zgodnie z art. 6 ust. 3 niniejszego rozporządzenia;
 - d) wyników każdej kontroli zgodności przeprowadzonej zgodnie z art. 7 ust. 1 niniejszego rozporządzenia;

- e) punktów kontaktowych wyznaczonych zgodnie z art. 8 ust. 1 niniejszego rozporządzenia.
- 2. Informacje, o których mowa w ust. 1, są aktualizowane co dwa lata.
- 3. Państwa członkowskie zapewniają, by każda decyzja podjęta zgodnie z art. 2 ust. 2 była publicznie dostępna w internecie lub w inny sposób.

Artykuł 11

Informacje dotyczące monitorowania procesu wdrażania

- 1. Z zastrzeżeniem dyrektyw 2003/4/WE i 2007/2/WE, państwa członkowskie, w których odzyskana woda jest wykorzystywana do nawadniania w rolnictwie, jak określono w sekcji 1 załącznika I do niniejszego rozporządzenia, wspomagane przez Europejską Agencję Środowiska:
 - a) tworzą i publikują do dnia... [sześć lat od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia], a następnie co sześć lat aktualizują, zbiór danych zawierający informacje na temat wyników kontroli zgodności przeprowadzonej zgodnie z art. 7 ust. 1 niniejszego rozporządzenia oraz inne informacje, które mają być publicznie dostępne w internecie zgodnie z art. 10 niniejszego rozporządzenia;
 - b) tworzą, publikują i aktualizują corocznie po tej dacie zbiór danych zawierający informacje na temat przypadków nieprzestrzegania warunków określonych w zezwoleniu, który został zebrany zgodnie z art. 7 ust. 1 niniejszego rozporządzenia, oraz informacje dotyczące środków wprowadzonych zgodnie z art. 7 ust. 2 i 3 niniejszego rozporządzenia.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by Komisja, Europejska Agencja Środowiska i Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób miały dostęp do zestawów danych, o których mowa w ust. 1.
3. Na podstawie zbiorów danych, o których mowa w ust. 1, Europejska Agencja Środowiska, konsultując się z państwami członkowskimi, sporządza, publikuje i aktualizuje, regularnie lub na wniosek Komisji, ogólnounijny przegląd. Przegląd ten zawiera w stosownych przypadkach wskaźniki dotyczące wyników, rezultatów i wpływu niniejszego rozporządzenia, mapy oraz sprawozdania państw członkowskich.
4. Komisja może – w drodze aktów wykonawczych – ustanowić szczegółowe przepisy dotyczące formatu i prezentacji informacji, które mają być przekazywane zgodnie z ust. 1, a także szczegółowe przepisy dotyczące formatu i prezentacji ogólnounijnego przeglądu, o którym mowa w ust. 3. Te akty wykonawcze przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 14.
5. Do dnia ... [dwa lata od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia], Komisja, konsultując się z państwami członkowskimi, ustanawia wytyczne, aby wspierać stosowanie niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 12
Ocena i przegląd

1. Komisja do dnia ... [osiem lat od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] przeprowadza ocenę niniejszego rozporządzenia. Ocena powinna opierać się co najmniej na następujących elementach:
 - a) doświadczeniu zdobytym podczas wdrażania niniejszego rozporządzenia;
 - b) zbiorach danych utworzonych przez państwa członkowskie zgodnie z art. 11 ust. 1 oraz ogólnounijnym przeglądem sporządzonym przez Europejską Agencję Środowiska zgodnie z art. 11 ust. 3;
 - c) istotnych danych naukowych, analitycznych i epidemiologicznych;
 - d) wiedzy technicznej i naukowej;
 - e) zaleceniach WHO, gdy są dostępne, lub innych wytycznych międzynarodowych lub normach ISO.
2. Przeprowadzając ocenę Komisja zwraca szczególną uwagę na następujące aspekty:
 - a) minimalne wymogi określone w załączniku I;

- b) kluczowe elementy w zakresie zarządzania ryzykiem określone w załączniku II;
- c) dodatkowe wymogi określone przez właściwe organy zgodnie z art. 6 ust. 3 lit. c) i d);
- d) wpływ ponownego wykorzystania wody na środowisko oraz zdrowie ludzi i zwierząt, w tym wpływ substancji rosnącego ryzyka.

3. W ramach oceny Komisja ocenia wykonalność:

- a) rozszerzenia zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia na odzyskaną wodę przeznaczoną do dalszych konkretnych zastosowań, w tym ponownego wykorzystania do celów przemysłowych;
- b) objęcia wymogami niniejszego rozporządzenia pośredniego wykorzystania oczyszczonych ścieków.

4. W oparciu o wyniki oceny lub gdy wymagają tego nowe ustalenia techniczne i naukowe, Komisja może przeanalizować potrzebę przeglądu minimalnych wymogów określonych w załączniku I sekcja 2.

5. W stosownych przypadkach Komisja składa wniosek ustawodawczy dotyczący zmiany niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 13

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 5 ust. 5, powierza się Komisji na okres pięciu lat od dnia ... [data wejścia w życie niniejszego rozporządzenia]. Komisja sporządza sprawozdanie dotyczące przekazania uprawnień nie później niż dziewięć miesięcy przed końcem okresu pięciu lat. Przekazanie uprawnień zostaje automatycznie przedłużone na takie same okresy, chyba że Parlament Europejski lub Rada sprzeciwią się takiemu przedłużeniu nie później niż trzy miesiące przed końcem każdego okresu.
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 5 ust. 5, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna od następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 5 ust. 5 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 14

Procedura komitetowa

1. Komisję wspomaga komitet ustanowiony na mocy dyrektywy 2000/60/WE. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

W przypadku, gdy komitet nie wyda żadnej opinii, Komisja nie przyjmuje projektu aktu wykonawczego i stosuje się art. 5 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

Artykuł 15

Sankcje

Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów niniejszego rozporządzenia i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o tych przepisach i środkach do dnia... [cztery lata od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia], a także powiadamiają ją o wszelkich późniejszych zmianach, które ich dotyczą.

Artykuł 16

Wejście w życie i stosowanie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia ... [trzy lata od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia].

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w ...

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący

W imieniu Rady
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

ZASTOSOWANIA I MINIMALNE WYMOGI

Sekcja 1. Zastosowania odzyskanej wody

Nawadnianie w rolnictwie

Nawadnianie w rolnictwie oznacza nawadnianie następujących rodzajów upraw:

- roślin do spożycia w stanie surowym, czyli płodów rolnych, które są przeznaczone do spożycia przez ludzi w stanie surowym lub nieprzetworzonym;
- roślin do spożycia po przetworzeniu, czyli płodów rolnych, które są przeznaczone do spożycia przez ludzi po poddaniu obróbce (np. gotowanych lub przetworzonych przemysłowo);
- roślin niespożywczych, czyli upraw, które nie są przeznaczone do spożycia przez ludzi (np. pastwisk i roślin pastewnych, upraw roślin włóknistych, ozdobnych, upraw nasiennych, upraw energetycznych i upraw roślin na darń).

Z zastrzeżeniem innych stosownych przepisów prawa Unii w dziedzinie środowiska i zdrowia, państwa członkowskie mogą wykorzystywać odzyskaną wodę do innych celów, takich jak:

- ponowne wykorzystanie w przemyśle; oraz
- w usługach komunalnych i do celów dotyczących ochrony środowiska.

Sekcja 2. Minimalne wymagania

Minimalne wymagania mające zastosowanie do odzyskanej wody przeznaczonej do nawadniania w rolnictwie

Klasy jakości odzyskanej wody oraz dozwolone zastosowania i metody nawadniania dla każdej klasy przedstawiono w tabeli 1. Minimalne wymagania w odniesieniu do jakości wody przedstawiono w lit. a) tabela 2. Minimalne częstotliwości i docelowe parametry skuteczności monitorowania odzyskanej wody przedstawiono w lit. b) tabela 3 (monitorowanie rutynowe) i tabela 4 (monitorowanie walidacyjne).

Uprawy należące do danej kategorii muszą być nawadniane odzyskaną wodą o odpowiedniej minimalnej klasie jakości odzyskanej wody określonej w tabeli 1, chyba że stosowane są właściwe dodatkowe bariery, o których mowa w art. 5 ust. 4 lit. c), które prowadzą do spełnienia wymogów dotyczących jakości określonych w lit. a) tabela 2. Takie dodatkowe bariery mogą opierać się na orientacyjnym wykazie środków zapobiegawczych, o których mowa w załączniku II pkt 7 lub na jakichkolwiek innych równoważnych normach krajowych lub międzynarodowych, np. w normie ISO 16075-2.

Tabela 1 Klasy jakości odzyskanej wody oraz dozwolone zastosowania w rolnictwie i metody nawadniania

Minimalna klasa jakości odzyskanej wody	Kategoria upraw ^(*)	Metoda nawadniania
A	Wszystkie rośliny do spożycia, w stanie surowym, których część jadalna ma bezpośredni kontakt z odzyskaną wodą oraz rośliny okopowe do spożycia w stanie surowym	Wszystkie metody nawadniania
B	Rośliny do spożycia w stanie surowym, których część jadalna jest produkowana powyżej poziomu gruntu i nie ma bezpośredniego kontaktu z odzyskaną wodą, rośliny do spożycia po przetworzeniu i rośliny niespożywcze, w tym uprawy stosowane jako pasza dla zwierząt wykorzystywanych do produkcji mleka lub mięsa	Wszystkie metody nawadniania
C	Rośliny do spożycia w stanie surowym, których część jadalna jest produkowana powyżej poziomu gruntu i nie ma bezpośredniego kontaktu z odzyskaną wodą rośliny do spożycia po przetworzeniu i rośliny niespożywcze, w tym płody rolne przeznaczone na paszę dla zwierząt wykorzystywanych do produkcji mleka lub mięsa	Nawadnianie kropelkowe ^(**) lub inna metoda nawadniania, w której unika się bezpośredniego kontaktu z jadalną częścią upraw
D	Uprawy przemysłowe, energetyczne i uprawy, które są sadzone	Wszystkie metody nawadniania ^(***)

(*) Jeśli ten sam rodzaj nawadnianych płodów rolnych należy do kilku kategorii w Tabeli 1 zastosowanie mają wymogi najsurowsze.

(**) Nawadnianie kropelkowe (zwane również nawadnianiem kropłowym) to system mikropodlewania umożliwiający podlewanie roślin kroplami lub małymi strumieniami wody; polega ono na skrapianiu wodą powierzchni gleby lub wprowadzaniu wody bezpośrednio pod jej powierzchnię w bardzo wolnym tempie (2–20 l/godz.) za pomocą systemu plastikowych rurek o małej średnicy wyposażonych w otwory nazywane emiterami lub kroploownikami.

(***) W przypadku metod nawadniania imitujących deszcz należy zwrócić szczególną uwagę na ochronę zdrowia pracowników lub osób postronnych. W tym celu stosuje się odpowiednie środki zapobiegawcze.

a) Minimalne wymagania dotyczące jakości wody

Tabela 2 Wymogi dotyczące jakości odzyskanej wody do nawadniania w rolnictwie

Klasa jakości odzyskanej wody	Orientacyjny cel zastosowania technologii	Wymogi dotyczące jakości				Inne
		<i>E. coli</i> (liczba/ 100 ml)	BZT ₅ (mg/l)	Zawiesina ogólna (mg/l)	Mętność (NTU)	
A	Oczyszczanie wtórne, filtracja i dezynfekcja	≤10	≤10	≤10	≤5	<i>Legionella</i> spp.: <1 000 cfu/l, jeżeli istnieje ryzyko powstawania (lub wytwarzania) aerozolu Nicienie jelitowe (jaja helminatów): ≤ 1 jajo/l dla nawadniania pastwisk lub upraw roślin pastewnych
B	Oczyszczanie wtórne i dezynfekcja	≤100	Zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG (załącznik I, tabela 1)	Zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG (załącznik I, tabela 1)	-	
C	Oczyszczanie wtórne i dezynfekcja	≤1 000			-	
D	Oczyszczanie wtórne i dezynfekcja	≤10 000			-	

Odzyskana woda jest uważana za zgodną z wymogami określonymi w tabeli 2, jeżeli pomiary tej odzyskanej wody spełnią wszystkie następujące kryteria:

- wskazane wartości dla liczby (lub wyniku badania ilościowego) *E. coli*, *Legionella* spp. oraz nicieni jelitowych są spełnione w co najmniej 90 % próbek; w żadnej z próbek wartość nie może przekraczać maksymalnego limitu odchylenia wynoszącego 1 log od wskazanej wartości dla liczby (lub wyniku badania ilościowego) *E. coli* i *Legionella* spp. oraz wynoszącego 100 % wskazanej wartości dla nicieni jelitowych;
- wskazane wartości dla BZT₅, zawiesiny ogólnej i mętności w klasie A są spełnione w co najmniej 90 % próbek. Żadna z wartości próbek nie może przekraczać maksymalnego limitu odchylenia wynoszącego 100 % wskazanej wartości.

b) Minimalne wymagania w zakresie monitorowania

Operatorzy zakładów odzyskiwania wody prowadzą rutynowe monitorowanie w celu sprawdzenia, czy odzyskana woda spełnia minimalne wymagania dotyczące jakości wody określone w lit. a). Rutynowe monitorowanie jest włączone do procedur weryfikacji systemu ponownego wykorzystania wody.

Próbki wykorzystywane do sprawdzenia zgodności z parametrami mikrobiologicznymi w punkcie kontroli zgodności z przepisami pobiera się zgodnie z normą EN ISO 19458 lub wszelkimi innymi krajowymi lub międzynarodowymi normami, które zapewniają równoważną jakość.

Tabela 3 Minimalne częstotliwości rutynowego monitorowania odzyskanej wody wykorzystywanej do nawadniania w rolnictwie

	Minimalna częstotliwość monitorowania					
Klasa jakości odzyskanej wody	<i>E. coli</i>	BZT ₅	Zawiesina ogólna	Mętność	<i>Legionella</i> spp. (w stosownych przypadkach)	Niczenie jelitowe (w stosownych przypadkach)
A	Raz na tydzień	Raz na tydzień	Raz na tydzień	W sposób ciągły	Dwa razy w miesiącu	Dwa razy w miesiącu lub jak określano przez operatora zakładu odzyskiwania wody w zależności od liczby jaj w ściekach dostarczanych do zakładu
B	Raz na tydzień	Zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG (załącznik I sekcja D)	Zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG (załącznik I sekcja D)	-		
C	Dwa razy w miesiącu			-		
D	Dwa razy w miesiącu			-		

Monitorowanie walidacyjne przeprowadza się przed oddaniem do użytku nowego zakładu odzyskiwania wody.

Zakłady odzyskiwania wody, które już działają i spełniają wymogi dotyczące jakości odzyskanej wody określone w lit. a) tabela 2 w dniu ... [data wejścia w życie niniejszego rozporządzenia], są zwolnione z tego obowiązku dotyczącego monitorowania walidacyjnego.

Jednakże monitorowanie walidacyjne przeprowadza się we wszystkich przypadkach modernizacji urządzeń i przy wprowadzaniu nowych urządzeń lub procesów.

Monitorowanie walidacyjne przeprowadza się w odniesieniu do objętej najbardziej rygorystycznymi wymogami klasy jakości odzyskanej wody – klasy A – w celu oceny zgodności z docelowymi parametrami skuteczności (redukcja $\log_{10}$). Monitorowanie walidacyjne obejmuje monitorowanie mikroorganizmów wskaźnikowych powiązanych z każdą grupą czynników chorobotwórczych, to znaczy bakterii, wirusów i pierwotniaków. Wybrane mikroorganizmy wskaźnikowe to: *E. coli* w odniesieniu do bakterii chorobotwórczych, F-specyficzne colifagi, colifagi somatyczne lub colifagi w odniesieniu do wirusów chorobotwórczych oraz spory *Clostridium perfringens* lub spory bakterii redukujących siarczany w odniesieniu do pierwotniaków. Docelowe parametry skuteczności (redukcja $\log_{10}$) w odniesieniu do monitorowania walidacyjnego wybranych mikroorganizmów wskaźnikowych przedstawiono w tabeli 4 i muszą one być spełnione w punkcie kontroli zgodności, uwzględniając stężenia ścieków surowych wprowadzanych do oczyszczalni ścieków komunalnych. Co najmniej 90 % próbek do walidacji musi spełniać lub przekraczać docelowy parametr skuteczności.

Jeżeli dany wskaźnik biologiczny nie występuje w ściekach surowych w ilości wystarczającej do osiągnięcia redukcji $\log_{10}$, brak takiego wskaźnika biologicznego w odzyskanej wodzie oznacza zgodność z wymogami walidacji. Zgodność z docelowym parametrem skuteczności działania można ustalić za pomocą kontroli analitycznej, przez dodanie skuteczności uzyskiwanej na poszczególnych etapach oczyszczania na podstawie dowodów naukowych w przypadku standardowych, utrwalonych procesów, np. na podstawie opublikowanych danych ze sprawozdań z badań lub studiów przypadku, lub – w przypadku innowacyjnych metod oczyszczania – na podstawie testów laboratoryjnych prowadzonych w kontrolowanych warunkach.

Tabela 4 Monitorowanie walidacyjne odzyskanej wody wykorzystywanej do nawadniania w rolnictwie

Klasa jakości odzyskanej wody	Mikroorganizmy wskaźnikowe ^(*)	Docelowe parametry skuteczności dla łańcucha oczyszczania (redukcja log ₁₀)
A	<i>E. coli</i>	≥ 5,0
	Ogółem colifagi / F-specyficzne colifagi / colifagi somatyczne / colifagi ^(**)	≥ 6,0
	Spory <i>Clostridium perfringens</i> / spory bakterii redukujących siarczany ^(***)	≥ 4,0 (w przypadku spor <i>Clostridium perfringens</i>) ≥ 5,0 (w przypadku sporów bakterii redukujących siarczany)

(*) Referencyjne czynniki chorobotwórcze *Campylobacter*, rotawirus i *Cryptosporidium* mogą również zostać wykorzystane do celów monitorowania walidacyjnego zamiast zaproponowanych mikroorganizmów wskaźnikowych. W takim przypadku zastosowanie mają następujące docelowe parametry skuteczności w zakresie redukcji log₁₀: *Campylobacter* (≥ 5,0), Rotavirus (≥ 6,0) i *Cryptosporidium* (≥ 5,0).

(**) Całkowita liczba colifagów została wybrana jako najbardziej odpowiedni wskaźnik obecności wirusów. Jeśli jednak analiza całkowitej liczby colifagów nie jest wykonalna, zostaje przeanalizowana co najmniej jedna z ich kategorii (F-specyficzne colifagi lub colifagi somatyczne).

(***) Spory *Clostridium perfringens* wybiera się jako najbardziej odpowiedni wskaźnik obecności pierwotniaków. Jednakże spory bakterii redukujących siarczany są alternatywą, jeżeli stężenie sporów *Clostridium perfringens* nie daje możliwości walidacji wymaganej redukcji log₁₀.

Metody analizy do celów monitorowania są walidowane i dokumentowane zgodnie z normą EN ISO/IEC-17025 lub innymi normami krajowymi lub międzynarodowymi, które zapewniają równoważną jakość.

ZAŁĄCZNIK II

A) Kluczowe elementy zarządzania ryzykiem

Plany zarządzania ryzykiem powinny obejmować proaktywne sposoby identyfikacji ryzyka i zarządzania nim z myślą o zapewnieniu, by odzyskana woda była wykorzystywana i zarządzana w bezpieczny sposób i by nie stanowiła ryzyka dla środowiska lub zdrowia ludzi lub zwierząt. W tym celu ustanawia się plan zarządzania ryzykiem dotyczącym ponownego wykorzystania wody na podstawie następujących elementów:

1. Opis całego systemu ponownego wykorzystania wody od etapu, na którym ścieki są doprowadzane do oczyszczalni ścieków komunalnych, do etapu wykorzystania, w tym źródeł ścieków, etapów i technologii oczyszczania stosowanych w zakładzie odzyskiwania wody, infrastruktury służącej do dostarczania, dystrybucji i przechowywania, zamierzonego zastosowania, miejsca i okresu wykorzystania (np. wykorzystanie tymczasowe lub ad hoc), metod nawadniania, typu upraw, innych źródeł wody, jeśli przewidywane jest wykorzystanie wody z różnych źródeł, oraz ilości odzyskanej wody, jaka ma być dostarczona.
2. Określenie wszystkich podmiotów uczestniczących w systemie ponownego wykorzystania wody i jasny opis ich ról i obowiązków.
3. Określenie potencjalnych zagrożeń, w szczególności obecność zanieczyszczeń i czynników chorobotwórczych oraz możliwości wystąpienia niebezpiecznych zdarzeń, takich jak awaria związana z procesem oczyszczania lub przypadkowe wycieki lub skażenia w systemie ponownego wykorzystania wody.

4. Określenie środowisk i populacji, których dotyczy ryzyko, i dróg narażenia na zidentyfikowane potencjalne zagrożenia, z uwzględnieniem konkretnych czynników środowiskowych, takich jak lokalne warunki hydrogeologiczne, topologia, typ gleby i ekologia, oraz czynników związanych z rodzajem upraw i praktykami rolniczymi oraz dotyczącymi nawadniania. Uwzględnienie możliwych nieodwracalnych lub długoterminowych negatywnych skutków operacji odzyskiwania wody dla środowiska i zdrowia poparte dowodami naukowymi.
5. Ocena ryzyka dla środowiska i zdrowia ludzi i zwierząt z uwzględnieniem charakteru zidentyfikowanych potencjalnych zagrożeń, okresu trwania zamierzonego zastosowania, zidentyfikowanych środowisk i populacji narażonych na te zagrożenia oraz dotkliwości możliwych skutków zagrożeń, biorąc pod uwagę zasadę ostrożności, jak również wszystkie właściwe przepisy ustawodawstwa Unii i krajowego, wytyczne i minimalne wymagania w odniesieniu do żywności i pasz oraz bezpieczeństwa pracowników. Ocenę ryzyka można przeprowadzić na podstawie przeglądu dostępnych opracowań i danych naukowych.

Ocena ryzyka składa się z następujących elementów:

- a) ocena ryzyka dla środowiska, w tym wszystkie następujące elementy:
 - (i) potwierdzenie charakteru zagrożeń, w tym w stosowanych przypadkach przewidywany poziom niepowodujący zmian;

- (ii) ocena potencjalnego zakresu narażenia;
 - (iii) charakterystyka ryzyk;
- b) ocena ryzyk dla zdrowia ludzi i zwierząt, w tym wszystkie następujące elementy:
 - (i) potwierdzenie charakteru zagrożeń, w tym w stosownych przypadkach zależność dawka-odpowiedź;
 - (ii) ocena potencjalnego zakresu dawki lub narażenia;
 - (iii) charakterystyka ryzyk.

Ocenę ryzyka można przeprowadzić stosując metody jakościowej lub półilościowej oceny ryzyka. Z ilościowej oceny ryzyka korzysta się w przypadkach, gdy istnieją wystarczające dane potwierdzające ryzyka, lub w projektach o potencjalnym wysokim stopniu ryzyka dla środowiska lub zdrowia publicznego.

Przy dokonywaniu oceny ryzyka uwzględnia się, jako minimum, następujące wymagania i obowiązki:

- a) wymóg zmniejszania zanieczyszczenia wód azotanami i zapobiegania mu zgodnie z dyrektywą 91/676/EWG;

- b) obowiązek, aby na obszarach chronionych woda przeznaczona do spożycia przez ludzi spełniała wymogi dyrektywy 98/83/WE;
- c) wymóg spełnienia celów środowiskowych określony w dyrektywie 2000/60/WE;
- d) wymóg zapobiegania zanieczyszczeniu wód podziemnych zgodnie z dyrektywą 2006/118/WE;
- e) wymóg spełnienia środowiskowych norm jakości w odniesieniu do substancji priorytetowych i niektórych innych substancji zanieczyszczających przewidziany w dyrektywie 2008/105/WE;
- f) wymóg spełnienia środowiskowych norm jakości w odniesieniu do substancji zanieczyszczających istotnych z krajowego punktu widzenia, mianowicie zanieczyszczeń specyficznych dla dorzecza ustanowiony w dyrektywie 2000/60/WE;
- g) wymóg spełnienia norm jakości wody w kąpieliskach określony w dyrektywie 2006/7/WE;
- h) wymogi dotyczące ochrony środowiska, w szczególności gleby, w przypadku wykorzystywania osadów ściekowych w rolnictwie ustanowione w dyrektywie 86/278/EWG;

- i) wymogi w zakresie higieny środków spożywczych określone w rozporządzeniu (WE) nr 852/2004 oraz wskazówki zawarte w zawiadomieniu Komisji w sprawie wytycznych dotyczących ograniczania ryzyka mikrobiologicznego w odniesieniu do świeżych owoców i warzyw na etapie produkcji podstawowej poprzez przestrzeganie zasad higieny;
- j) wymogi w zakresie higieny pasz ustanowione w rozporządzeniu (WE) nr 183/2005.
- k) wymóg spełnienia odpowiednich kryteriów mikrobiologicznych określony w rozporządzeniu (WE) nr 2073/2005;
- l) wymogi dotyczące najwyższych dopuszczalnych poziomów niektórych zanieczyszczeń w środkach spożywczych określone w rozporządzeniu (WE) nr 1881/2006;
- m) wymogi dotyczące najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy oraz na ich powierzchni ustanowione w rozporządzeniu (WE) nr 396/2005;
- n) wymogi dotyczące zdrowia zwierząt ustanowione w rozporządzeniach (WE) nr 1069/2009 oraz (UE) nr 142/2011.

B) Warunki dotyczące wymogów dodatkowych

6. Jeżeli jest to konieczne i właściwe, aby zapewnić wystarczający poziom ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt, rozważenie wymogów dotyczących jakości wody i monitorowania, które są dodatkowe w stosunku do wymogów określonych w załączniku I, sekcji 2 lub bardziej rygorystyczne niż te wymogi, lub obydwu, w szczególności w przypadku gdy istnieją wyraźne dowody naukowe na to, że źródłem ryzyka jest odzyskana woda, a nie inne czynniki.

W zależności od wyników oceny ryzyka, o której mowa w ust. 5 , takie dodatkowe wymogi mogą w szczególności dotyczyć:

- a) metali ciężkich;
- b) pestycydów;
- c) produktów ubocznych procesu dezynfekcji;
- d) produktów leczniczych;
- e) innych substancji rosnącego ryzyka, w tym mikrozanieczyszczeń i mikrodrobin plastiku;
- f) oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.

C) Środki zapobiegawcze

7. Określenie środków zapobiegawczych, które już istnieją lub powinny zostać podjęte w celu ograniczenia ryzyka, tak aby można było we właściwy sposób zarządzać wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka. Szczególną uwagę poświęca się jednolitym częściom wód wykorzystywanym do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz odpowiednim strefom ochronnym.

Takie środki zapobiegawcze mogą obejmować:

- a) kontrolę dostępu;
- b) dodatkowe środki w zakresie dezynfekcji lub usuwania zanieczyszczeń;
- c) konkretne technologie nawadniania ograniczające ryzyko tworzenia się aerozolu (np. nawadnianie kropelkowe);
- d) szczególne wymagania dotyczące nawadniania przy użyciu deszczowni (np. maksymalna prędkość wiatru, odległości między deszczowniami a obszarami wrażliwymi);
- e) szczególne wymagania dotyczące pól uprawnych (np. nachylenie zbocza, nasycenie pola wodą oraz obszary krasowe);
- f) wsparcie w procesie wymierania czynników chorobotwórczych przed zbiorami;
- g) ustanowienie minimalnych odległości bezpieczeństwa (np. od wód powierzchniowych, w tym źródeł dla zwierząt gospodarskich, lub takich rodzajów działalności jak akwakultura, hodowla ryb, hodowla mięczaków, skorupiaków i innych bezkręgowców wodnych, pływanie i inna działalność w środowisku wodnym);

- h) oznakowanie w miejscach nawadniania, wskazujące na użycie wody odzyskanej, która nie nadaje się do picia.

Szczególne środki zapobiegawcze, które mogą być istotne, przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1: Szczególne środki zapobiegawcze

Klasa jakości odzyskanej wody	Szczególne środki zapobiegawcze
A	– Niedopuszczenie do kontaktu świń z paszą nawadnianą odzyskaną wodą, chyba że istnieją wystarczające dane wskazujące na to, że ryzykiem związanym z konkretnym przypadkiem można zarządzać.
B	– Zakaz zbierania nawadnianych mokrych upraw lub produktów, które znajdowały się na ziemi. – Wyłączenie bydła mlecznego w okresie laktacji z wypasu na pastwiskach, dopóki one nie wyschną. – Przed pakowaniem pasza musi zostać wysuszona lub zakiszona. – Niedopuszczenie do kontaktu świń z paszą nawadnianą odzyskaną wodą, chyba że istnieją wystarczające dane wskazujące na to, że ryzykiem związanym z konkretnym przypadkiem można zarządzać.
C	– Zakaz zbierania nawadnianych mokrych upraw lub produktów, które znajdowały się na ziemi. – Wyłączenie zwierząt wypasanych z wypasu na pastwiskach przez pięć dni od ostatniego nawadniania. – Przed pakowaniem pasza musi zostać wysuszona lub zakiszona. – Niedopuszczenie do kontaktu świń z paszą nawadnianą odzyskaną wodą, chyba że istnieją wystarczające dane wskazujące na to, że ryzykiem związanym z konkretnym przypadkiem można zarządzać.
D	– Zakaz zbierania nawadnianych mokrych upraw lub produktów, które znajdowały się na ziemi.

8. Odpowiednie systemy i procedury kontroli jakości, w tym monitorowanie odzyskanej wody pod kątem odpowiednich parametrów oraz odpowiednie programy konserwacji urządzeń.

Zaleca się, aby operator zakładu odzyskiwania wody stworzył i utrzymywał system zarządzania jakością certyfikowany zgodnie z ISO 9001 lub równoważną normą.

9. Systemy monitorowania środowiska zapewniające informacje zwrotne pochodzące z monitorowania oraz odpowiednią walidację i dokumentację wszystkich procesów i procedur.
10. Odpowiednie systemy zarządzania incydentami i nagłymi sytuacjami, w tym procedury informowania wszystkich zainteresowanych stron o takich zdarzeniach w odpowiedni sposób i regularne aktualizowanie planu działania w sytuacjach nagłych.

Państwa członkowskie mogą korzystać z istniejących międzynarodowych wytycznych lub norm, takich jak ISO 20426:2018: Wytyczne dotyczące oceny ryzyka dla zdrowia i zarządzania nim w odniesieniu do ponownego wykorzystania wody niepitnej i ISO 16075:2015: Wytyczne dotyczące wykorzystywania oczyszczonych ścieków w projektach nawadniania lub innych równoważnych norm akceptowanych na szczeblu międzynarodowym, lub wytycznych WHO, jako instrumentów systematycznej identyfikacji zagrożeń, oceny ryzyka i zarządzania nim, w oparciu o podejście priorytetowe do całego łańcucha (od oczyszczania ścieków komunalnych do ponownego wykorzystania wody, poprzez dystrybucję i wykorzystanie do nawadniania w rolnictwie, aż do kontroli skutków) i oceny ryzyka na miejscu.

11. Zapewnienie, by w celu zagwarantowania bezpiecznego otrzymywania i wykorzystywania odzyskanej wody ustanowione były mechanizmy koordynacji pomiędzy różnymi podmiotami.
